

УДК 336.531.2

МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Н.О. ІВАНЧЕНКО

Національний авіаційний університет

У цій статті досліджено аспекти забезпечення економічної безпеки, а саме інвестиційної безпеки. Детально розглянуто чинники забезпечення ефективності функціонування системи інвестиційної безпеки України. Визначено завдання, що стоять перед системою забезпечення економічної безпеки, запропоновані підходи до їх рішення

Дослідження проблем економічної безпеки України, по праву, зайняли в даний час провідне місце в роботі вітчизняних науково-дослідних і аналітичних центрів. Цій темі присвячується значне число авторських статей, монографій, колективних досліджень. По суті, сучасне соціально-економічне становище України таке, що, яке б дослідження в тій або іншій сфері не робили українські економісти, вони не можуть не торкнутися проблем економічної безпеки країни. Поняття економічної безпеки країни трактується як складна багатофакторна категорія, яка характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб власного населення держави на якомусь визначеному рівні, з метою протистояння дестабілізуючій дії різноманітних чинників, внутрішніх та зовнішніх, а також з метою забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання [1].

Об'єкт та методи дослідження

Об'єктом дослідження є управління інвестиційною безпекою підприємств як складовою економічної безпеки.

Постановка проблеми

При аналізі механізмів і процесів, що чинять безпосередню дію на економічну безпеку держави можна виділити критичні ланки у взаємодії фінансових і господарських механізмів, що впливають на економічну ситуацію. Як характерну властивість режиму економічної безпеки можна розглядати умови відтворення. Виходячи з цих умов, може бути введена система граничних індикаторів режиму рівноваги функціонування економіки.

Безкризове функціонування реального сектора економіки неминуче означає його орієнтацію на розширене відтворення, тобто на виконання двох необхідних умов збалансованого функціонування і розвитку:

1 – умови стійкого простого відтворення виробничих фондів в масштабах національного технологічного контуру;

2 – умови збалансованого зростання основних засобів компаній, зберігаючи умови простого відтворення і забезпечуючи зростання виробництва продукції реального сектора.

В даний час обидві ці умови порушені. Відсутність економічного зростання, значна нерівномірність доходів, як по галузевій вертикалі, так і по територіальній, і по демографічній горизонталі, є непрямыми індикаторами порушення умов збалансованого функціонування національної економіки.

Виходячи з вище сказаного збалансована економіка, що стійко відтворюється, можлива тільки за умови характерної (що знаходиться у відповідних межах) однорідності комплексу всіх її функціональних елементів по відношенню до норм їх матеріального і фінансового забезпечення. Характерними індикаторами збалансованості економічної системи можуть бути:

- рентабельності галузей;
- агреговані норми прибутків в торгівлі і фінансовій сфері;
- показники надмірної витратності економічної діяльності регіонів;
- відносні рівні особистих доходів груп населення, стратифікованих за обсягами доходів, що розташовуються.

Нейтралізація і придушення наявної системи кризових механізмів вимагає збалансованої системи заходів, що враховує розглянуті вище характерні умови при обмежених матеріальних і тимчасових ресурсах. Слід зазначити, що поняття “економічна безпека” ще не увійшло до активного словника українських підприємців. Це поки що неосвоєна дисципліна в складній науці ведення бізнесу. Економічна безпека сприймається як деяка недосяжна мета, утопія в нескінченному океані фінансових ризиків, криз, жорстокої боротьби за сфери впливу. Тим часом, економічна безпека – це не ілюзія і не сукупність сподівань представників бізнесу, а цілком точна наука, що має найбільше застосування в реальному житті.

Результати та їх обговорення

Сучасний розвиток України характеризується зниженням обсягів виробництва, збитковістю більшості стратегічно важливих підприємств, глибокою структурною деформацією вітчизняного виробництва та потребує значної уваги питанням, пов'язаним з інвестиційною безпекою, способами і методами активізації інвестування, вивченням умов створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення інвестицій та їх ефективним використанням на усіх рівнях: держави, галузі, регіону, підприємства.

Інвестиційне забезпечення економічної безпеки слід визначати як економічну діяльність, спрямовану на формування і рух інвестиційних ресурсів відповідно до критеріїв безпечного функціонування і розвитку національної економіки.

Основними індикаторами, що визначають інвестиційну безпеку є:

- питома вага у загальному обсязі капіталовкладень. Для ефективного функціонування економіки та відновлення основних фондів загальний обсяг інвестицій (внутрішні капітальні вкладення та іноземні інвестиції) повинен бути в межах 20 – 25% від ВВП;
- частка іноземних інвестицій у загальному обсязі інвестицій країни;
- співвідношення прямих і портфельних інвестицій;
- величина іноземних інвестицій на душу населення;
- ступінь покриття потреби держави в інвестиційних ресурсах грошовою масою;
- частка бюджетних коштів у вартості інвестиційного проекту. У країнах з розвинутою ринковою економікою ця частка дорівнює 35 – 40%;
- оцінка ризиків інвестиційних проектів [2, 3].

Фінансова безпека держави залежить від інвестиційного клімату, який представляє собою сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, які забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів [4].

В свою чергу держава повинна сприяти формуванню привабливого інвестиційного клімату й гарантувати інвесторам недоторканність їхнього капіталу і можливість його повернення з відповідним прибутком. Сьогодні інвестиційний клімат має негативне становище. Це пов'язано з політичною нестабільністю, недосконалістю та нестабільністю законодавчої влади.

Механізм інвестиційного забезпечення економічної безпеки поєднує два основних напрями впливів на рівень безпеки.

1. Прямий вплив здійснюється під час реалізації інвестиційної діяльності на всіх її стадіях і виражається у безпосередньому формуванні макроекономічних показників інвестиційної сфери, що входять до групи індикаторів економічної безпеки держави.

2. Обіг інвестицій у різних галузях економіки і виражається у розвитку суміжних виробництв, галузей-постачальників, підвищенні добробуту, стимулюванні позитивних перетворень у державі.

Реалізація механізму інвестиційного забезпечення реалізується через наступні підсистеми:

– ринковий механізм реалізації як підсистема ринкового саморегулювання і коригування інвестиційної безпеки в економічній сфері;

– державний механізм регулювання інвестиційних процесів й управління інвестиційною діяльністю як підсистема державного регулювання інвестиційної складової економічної безпеки національної економіки;

– механізм інвестиційного партнерства як підсистема співробітництва держави, підприємців і населення за провідної ролі держави у процесі реалізації інвестиційної складової економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Формувати систему інвестиційної безпеки в Україні варто з урахуванням дотримання антиінфляційної політики, досягнення скорочення бюджетного дефіциту.

Основними загрозами інвестиційній безпеці держави є:

– відсутність інвестиційної стратегії;

– високі інвестиційні ризики;

– політична нестабільність;

– недосконала законодавчо-нормативна база;

– зменшення частки прибутку у джерелах фінансування інвестицій;

– обмеженість доступних фінансових коштів;

– загострення платіжної та бюджетної кризи;

– відсутність ефективних механізмів трансформації заощаджень населення в інвестиції;

– відсутність кваліфікованої підготовки фахівців;

– відсутність дієвої системи страхування іноземних інвестицій.

Важливим джерелом капітальних вкладень має бути цілеспрямоване інвестиційне використання коштів від приватизації державного майна. Основними напрямками активізації інвестиційного процесу через приватизацію мають бути: удосконалення законодавства про власність та земельного законодавства з метою регулювання прав власності та повноважень землекористування, а також прав

власності на інші об'єкти іпотеки; прискорення приватизації малих, середніх та великих підприємств і об'єктів незавершеного будівництва; активізація інвестиційної діяльності населення та фінансових посередників; вдосконалення ринку нерухомості; постприватизаційна підтримка роздержавлених підприємств.

В статті проаналізовано індекс інвестиційної безпеки InVenture (InVenture Investment Security Index) що характеризує стан інвестиційної безпеки країни – рівень стійкості економічних систем по залученню і освоєнню інвестицій, спрямованих на забезпечення розширеного відтворення, раціональної реструктуризації і технологічного переозброєння економіки.

Чим вище рейтинг країни згідно індексу інвестиційної безпеки, тим вище можливість країни для: відтворення науково-технічного і інтелектуального потенціалу нації, здійснення розширеного відтворення основного капіталу, підтримки конкурентоспроможності економіки і гарантованого зростання ВВП на рівні завдань соціально-економічного розвитку і міжнародної співпраці, створення стратегічних резервів; збереження і відновлення природних ресурсів; забезпечення на безпечному рівні екологічних норм.

Згідно з результатами дослідження Україна потрапляє в категорію держав з низьким рівнем інвестиційної безпеки. Це означає, що в стислій і середньостроковій перспективі без впровадження екстрених заходів по поліпшенню інвестиційного статусу країни, Україні не вдасться підвищити рівень інвестування для повноцінного економічного зростання (таблиця).

Країни	Рейтинг в 2009 р.	Рейтинг в 2008 р.	Зміна позицій (2009/2008)	Значення індексу (2009 р.)
Високий рівень інвестиційної безпеки держави				
Сінгапур	1	2	+1	3,087
Гонконг	2	1	-1	4,965
Швейцарія	3	3	-	5,944
Австралія	4	4	-	8,624
Нідерланди	5	17	+12	8,625
Бельгія	6	9	+3	9,541
Середній рівень інвестиційної безпеки держави				
Мальта	27	41	+14	20,099
ОАЕ	28	14	-14	20,891
Польща	29	30	+1	20,969
Панама	30	37	+7	22,338
Фінляндія	31	32	+1	23,395
Чехія	32	24	-8	23,767
Нова Зеландія	33	42	+9	24,693
Ісландія	34	43	+9	24,779

Низький рівень інвестиційної безпеки держави				
Угорщина	65	45	-20	35,336
Аргентина	66	61	-5	35,513
Вірменія	67	48	-19	35,789
Туніс	68	56	-12	36,229
Єгипет	69	67	-2	36,320
В'єтнам	70	66	-4	36,643
Сербія	71	84	+13	36,664
Ботсвана	72	63	-9	37,899
Гватемала	73	87	+14	38,338
Сальвадор	74	80	+6	39,701
Білорусія	75	78	+3	39,853
Україна	76	74	-2	39,885
Шрі-Ланка	77	83	+6	40,053

Висновки

У 2009 р. наша країна в порівнянні з 2008 р. знизалася на 2 позиції в рейтингу. У 2009 р. найбільш критичними зонами у області забезпечення інвестиційної безпеки для України були: значне падіння ВВП, високий рівень інфляції, низький суверенний кредитний рейтинг, зарегульовані умови ведення бізнесу, високий рівень корупції. У 2009 р. таким країнам, як Нідерланди, Ірландія, Норвегія за рахунок сприятливого інвестиційного клімату вдалося переламати тенденцію відпливу капіталу, яка спостерігалася в попередні роки, в результаті ці держави істотно підвищили свої позиції в рейтингу. У той же час РФ, Угорщини, Словенії, Словаччини, Вірменії, Туреччини не вдалося протистояти кризовим явищам, що негативно позначилося на інвестиційній активності в цих країнах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаліло Я.А. До формування категоріального апарату науки про економічну безпеку// Стратегічна панорама – 2004. – №3, – с. 97 – 105.
2. Барановський, О.І. Фінансова безпека [Текст] : монографія / О.І. Барановський ; Інститут економічного прогнозування. – К.: Фенікс, – 1999. – 338 с.
3. Бланк, И.А. Инвестиционный менеджмент [Текст] / И.А. Бланк. – К.: Ельга, – 2006. – 552 с.
4. Сухоруков, А.І., Ладюк О. Фінансова безпека держави. – К.: Центр навчальної літератури. – 2007. – 192 с.

Надійшла 03.11.2010